

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 211. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992358926112/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

I

Den, som ved Hjælp af Rejser og Bøger opnaar et Indtryk af det nuværende Tyskland, kan, naar han ser tilbage til det Tyskland, der eksisterede ved det forrige Aarhundredskifte, ikke noksom forundres over Forskellen. Hvilken Afstand mellem nu og da! Hvem skulde tro, at dette virkelighedselskende Tyskland engang har været et romantisk Tyskland!

Alle offentlige Ytringer, alle private Samtaler, ja selv Byernes Grundtræk bærer i vore Dage Præget af en afgjort Virkeligheds-sans. Gaar man en Gade ned i Berlin, møder man overalt det stramme, uniformerede, med Hæderstegn bedækkede Militær. I Boghandlervinduene ligger overvejende Literatur med et praktisk Formaal. Selv Bohave og Smagsgenstande er paa virkede af den nye Aand. Intet kan se mere plumpt og krigerisk ud end en berlinsk Galanteributik. Paa de Taffeluhre, hvor fordem en Ridder i Rustning knælende kyssede sin Dames Fingerspidser, staar nu Uhlaner og Kyradserere i Uniform, Spidskugler hænger ved Lommeuhrene som Nips, og Geværer i Pyramide danner Lysestager. Det Metal, som er paa Mode, er Jernet. Det Ord, som er paa Mode, er ogsaa Jernet. Hint Folk af Tænkere og Digtere er for Øjeblikket sysselsat med alt Andet end at digte og filosofere. Selv højt dannede Tyskere er nutildags uvidende i Filosofi — ikke en af tyve tyske Studenter har i vore Dage læst det Mindste af Hegel — Interessen for Poesi i bunden Form er saa godt som slet ingen, de politiske og sociale Spørgsmaal vækker hundrede Gange mere Opmærksomhed end Dannelses-Opgaverne og Hjertets Gaader. — Og det er dette Folk, som engang fortalte sig i romantiske Grublerier og Drømmerier og saa sin Talsmand i Hamlet. Hamlet og Bismarck! Bismarck og Romantik! Sikkert har den store tyske Statsmand især af den Grund formaaet at rive hele Tyskland med sig, fordi han bragte Folket i sin Person alle de Egenskaber, som det saa længe havde savnet og sukket efter. Med ham har Politiken afløst Æstetiken. Tyskland er blevet Et, Militærmonarkiet har opslugt Smaastaterne og med dem alle deres Lehnstids-Idyller, Prøjsen er bleven Tysklands Piemont og har paa trykt det nye Rige sin regelrette og praktiske Aandsretning, paa samme Tid som Naturvidenskaberne har fortrængt eller omformet Filosofien, og som den nationale Idé har fortrængt eller tillempt Humanitetsidealet. Fri-

hedskrigen 1813 var overvejende et Udslag af Begejstring. Sejrene i 1870 fortrinsvis et Udslag af den forsynligste Beregning.

Den Idé, under hvis Stjerne det nye Tyskland staar, er Ideen om at indordne sig i et Hele. Den gennemtrænger Livet og Literaturen. Udtrykket *I Række og Geled* (Titlen paa en Roman af Spielhagen) kan i denne Henseende betegnes som det almindelige Løsen. Man vil samle det Spredte og udsprede den paa altfor faa Hænder opsamlede Kultur, man vil grunde en stor Stat og et stort Samfund og fordrer Afkald af den Enkelte til Bedste for Massevirkningen. Massevirkningen! Den finder man overalt i Tidsalderens betydeligste Fremtoninger. Det er Troen paa den, som ligger til Grund for Bismarcks Organisation som for Lassalles Agitation, for Moltkes Krigskunst som for Wagners Musik. Det er Viljen til at opdrage Folket og samle det om fælles Maal, der ligger bagved Prosaskribenternes Forfattervirksomhed. Det at holde sig til Sagen og Genstanden har alle de Frembringelser tilfælles, der sikrest afspejler Tiden. Massevirkningen betinges i Literaturen af Forholdet til historiske Tanker. Den Enkeltes Forhold til Staten, Opofrelsen af den personlige Egenraadighed og Originalitet, idet Jeget spændes for Statsvognen, staar i denne Literatur i skarp Modsætning til Romantikens Fordulelse af det aandrige Individ med alle dets Særheder og til Ligegyldigheden for alt Historisk og Politisk. Romantiken var og blev jo fortrinsvis Salonpoesi og dens Ideal det aandrige Selskab og den æstetiske Te (se f. Eks. Samtalerne i Tiecks *Fantasus*).

Ti hvor ganske anderledes saa det ikke ud i Livet og i Literaturen tilførn! Overalt ser vi det løsrevne Selv i dets hjemløse Vilkaarlighed. Det frie uhistoriske Selv det er Stjernen her. Hele Riget er delt i en Mangfoldighed af Smaastater under 300 Suveræner og 1500 Halvsuveræner. I disse hersker det attende Aarhundredes saakaldte oplyste Enevælde med sine smaaligt forstenede Samfundsforhold. Adelsmanden er Herre over sine Livegne, Husfaderen Jeronimus overfor sin Familie; paa alle Kanter streng Justits og ingen Retfærdighed. Ingen store Opgaver i Virkeligheden for den Enkelte; derfor ingen Plads for Geniet. Teatret bliver det eneste Sted, hvor den, som ikke er fyrstelig født, kan gennemleve alle Menneskelivets Optrin. Deraf Literaturens Teatergalskab. Da der intet Samfund er at virke i, faaar al Virksomhed nødvendigvis Form enten af Kamp mod Virkelig-